

1 UVOD

Tokom posljednjih decenija naučnici u oblasti ekonomije luka i geografije transporta su se bavili strateškom ulogom morskih luka u sve većem globalnom integrisanom sistemu lanaca ponude (up. Jacobs i Hall, 2007; Robinson, 2002; Slack i sar. 2002; Notteboom i Winkelmanns, 2001; Heaver, 1995; Slack, 1993). Kao izvedena potražnja, pomorski sektor prometa i otpreme razvio se u procesu nastajanja globalne podjele rada na temelju načela "integracije trgovine i dezintegracije proizvodnje u svijetu ekonomije" (Feenstra, 1998). Pomorski promet, posebno kroz masovnu primjenu kontejnera od kasnih 1980-ih, bio je doista ključni proces globalne ekonomske integracije (Levinson, 2006). U isto vrijeme, sam sektor je bio podvrgnut tim istim snagama kojima su potražnja za blagovremenom dostavom u špediciji i povećane količine tereta prisilili industriju da integriše i proširi globalne usluge, dok u isto vrijeme optimizuju performanse kroz ekonomiju razmjera. Te strukturne promjene unutar industrijske organizacije pomorskog prometa, u kojima procesi integracije i tržišne konsolidacije mijenjaju strateške konkurentne ambijente luka, sada su dobro dokumentovane.

Manje je dokumentovano kako su promatrane promjene u institucionalnim strukturama uticale na razvoj luka, a posebno ko-evoluciju i odnose između susjednih tovarnih centara. Ova studija predlaže pristup teoriji o razumijevanju ko-evolucije luka koristeći konceptualne uvide iz institucionalnih i evolucijskih pristupa unutar ekonomske geografije. Na taj način možemo odgovoriti na pozive naučnika za obnovu teorijske i empirijske veze između prometa i ekonomske geografije (up. Hall, Hesse i Rodrigue, 2006). Posebno se osvrćemo na konceptualni model Buitelaara i saradnika (2007), u kojem se prozori mogućnosti otvaraju i zatvaraju na pojedinim mjestima kroz namjerno kolektivno djelovanje, pomažući analizu procesa institucionalne evolucije. Dodavanjem relacijske dimenzije Buitelaarovoj perspektivi i njenom primjenom na konkretnom slučaju evolucije područja unutar određenog sektora kontejnerskog prometa, takođe se nadamo da ćemo pružiti i empirijski i konceptualni doprinos nedavnom pokušaju (Boschma & Frenken 2008) sinteze institucionalnih i evolucijskih pristupa ekonomskoj geografiji.

Središnje pitanje ove studije je: *kako luke evoluiraju u međusobnom odnosu?* Struktura ovoga rada je sljedeća. Prvo ćemo rasvijetliti institucionalne i evolucijske pristupe ekonomskoj geografiji, postaviti pitanje kako se oni odnose jedni prema drugima i procijeniti koliko oni mogu obogatiti naše razumijevanje ko-evolucije luka u regionalnom kontekstu. Nakon toga slijedi pregled razvoja luka u sve više integrisanom sektoru prometa u trećem odjeljku. Četvrti dio prikazuje našu teoriju o ko-evoluciji luka, zasnovanu na radu Buitelaara i saradnika (2007). Ova teorija će potom biti primijenjena na tri empirijska slučaja.

2 *Evolucijski i institucionalni pristupi ekonomskoj geografiji*

Svrha ovog poglavlja nije u tome da pružimo obiman pregled bogate literature koja postoji o institucionalnim i evolucijskim pristupima unutar ekonomske geografije. Umjesto toga, želimo odabrati osnovne ideje i koncepte unutar oba pristupa koje su naučnici u posljednje vrijeme predložili u potrazi za konceptualnom integracijom. Na temelju ovih osnovnih ideja i nedavnih rasprava, mi predlažemo svoju vlastitu teoriju ko-evolucije koja je empirijski

potkrepljena razvojem u industriji kontejnerskog prijevoza primjenjenog na regionu delte Rajna-Šelt.

U institucionalnoj ekonomiji se tvrdi da konkurencija među agentima na tržištu dovodi do konvergencije institucija, to je evolucija prema efikasnom optimumu u kojem niko nema interes za promjenu pravila igre (Alchian, 1950). Na temelju neoklasičnih ekonomskih prijedloga, ovi uvidi po pravilu zanemaruju ulogu istorije i geografije. Drugi su, međutim naglasili ulogu koju istorija igra u evoluciji institucija i organizacijskih formi (North, 1990; Eggertsson, 1990), tvrdeći da dosadašnje iskustvo i učinjena ulaganja sužavaju moguće pravce ekonomski održivih budućih investicija koje su akteri spremni da rizikuju. To zatvara ekonomske aktere u određene staze ili razvojne putanje (Arthur, 1989). Ove uvide usvojili su ekonomski geografi kako bi se razumjeli procesi neravnomjernog privrednog razvoja u vremenu i prostoru (Martin, 2000). Tvrdi se da institucije djeluju kao „nositelji istorije“ koji ograničavaju i omogućuju socio-ekonomske interakcije. Budući da su te istorije društveno izgrađene i reprodukuju faktore koji djeluju u međusobnoj geografskoj blizini, oni evoluiraju u prostoru posebno i na kraju dospjevaju u teritorijalno ukorijenjene strukture vlasti (npr. nacija-država ili imperija, pravo na privatno vlasništvo ili dominijum) i lokalne praktične zajednice (npr. industrijski okruzi, klasteri i regioni učenja). To objašnjava zašto neki regioni obavljaju posao bolje od drugih i zašto su neka mjesta sposobnija za inovacije i nadogradnju od drugih: istorija i mjesto su važni u industrijskoj dinamici, jer institucije utiču na ekonomski razvoj na prostorno diskriminišući način. Institucionalni obrt je kritikovan zato što je previše usmjeren na interakciju, uglavnom saradnju, unutar granica područja koje se proučava (MacLeod 2001) kao što je slučaj s konceptom "institucionalne debljine" (Amin i Thrift 1994). Nekritička primjena koncepta institucionalne debljine nije neproblematična (up. Coe et al. 2004, MacLeod i Goodwin 1999, Martin 2000, Amin 2001). MacLeod nas upozorava na ovaj „meki institucionalizam“ (2001, str.1154): "To će pratiti prekršaj tautologije pri čemu vidimo regione institucionalne debljine kao uspješnu ekonomiju, jer su institucionalno čvrsti". Kao odgovor na tu navodnu introvertnost i provincijalizam, rasprava se proširila uzimajući u obzir organizacijski i sociološki rad koji baca više svjetla na razvoj tržišta, lance i sektore proizvodnje (Dicken et al. 2001, Gereffi i Korzeniewicz 1994), i uz obnovljeni interes za ulogu države (MacLeod & Goodwin 1999).

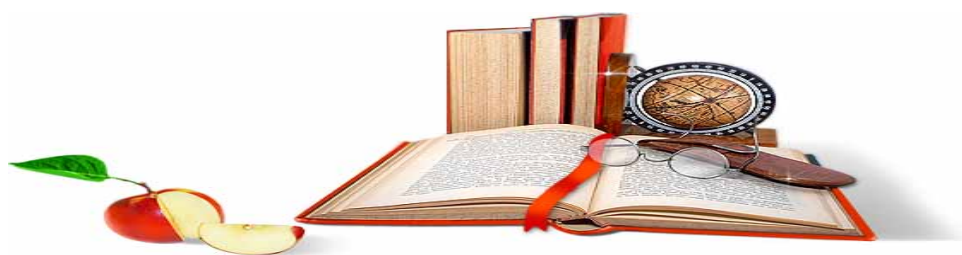
U novije vrijeme, ekonomski geografi su potaknuti uvidima evolucijske ekonomije (up. Boschma i Frenken, 2006; Boschma i Lambooy 1999). Prema Boschmi i Frenkenu (2006, str. 278) evolucijska ekonomska geografija "ima za cilj da razumije prostornu raspodjelu rutine tokom vremena. Posebno je zainteresovana za analizu stvaranja novih rutina u prostoru, i mehanizme putem kojih dolazi do širenja prikladnijih rutina". Koncept "prozora lokacijskih prilika" (Storper i Walker, 1989) se koristi za opisivanje lokacijske dinamike firmi u novim sektorima. Smatra se da mnoga, ali ne i u sva, područja ili mjesta mogu postati aglomeracije novih industrija. S vremenom ovi prozori se ponovo zatvaraju jer industrija sazrijeva i kada se neki regioni razvijaju u čvorišta s visokom konektivnošću, to su aglomeracije inovativnih industrija, ostavljajući iza sebe druge regione. Ovo razmišljanje se primjenjuje na razumijevanje pojave uspješnih „haj tek“ regiona, kao što je Silikonska dolina.

Međutim preokupacija evolucijske ekonomske geografije inovativnim industrijama i srodnim organizacijskim rutinama automatski ne znači da su slične vrste mehanizama na snazi u zrelih industrijama, kao što je sektor luka i prometa. Uvođenje kontejnera ranih 1960-ih jasan je primjer kako se nove tehnologije u početku usvajaju od strane nekih luka i preduzeća (npr. Okland, Roterdam) a ne drugih (npr. San Francisco, London) potresajući savremenu hijerarhiju luka i odnose u industriji brodarstva (up. Levinson, 2006; Rodrigue i Notteboom, 2009). Međutim, budući da je kontejnerizacija standardizovana, tehnologija se proširila na

**---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----**

**[BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST](http://WWW.SEMINARSKIRAD.ORG)
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.**

**WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET**

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO [SEMINARSKI](#), [DIPLOMSKI](#) ILI [MATURSKI](#) RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE [GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#) KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U [BAZI](#) NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU [IZRADA RADOVA](#). PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM [FORUMU](#) ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com